

ELİF ŞAFAK, yeni romanı **On Dakika Otuz Sekiz Saniye**'yi OT'a anlattı.

DEMOKRASİYİ KAYBEDEN TOPLUMLARDA NEFES ALMAK ZORLAŞIR

ELİF EKİNCİ

On Dakika Otuz Sekiz Saniye nasıl doğdu? Size bu romanı yazdıran şey neydi?

Araştırmalar gösteriyor ki, insan kalbi durduktan sonra beyin bir müddet daha çalışmaya devam ediyor. Bazen bu 10 dakika 38 saniye sürüyor. Bir insan ne hatırlar o zaman zarfında? Bu sorudan yola çıktım. Romanın başında bir hayat kadını görüyoruz. Öldürülmüş, cesedi çöpe bırakılmış, kalbi durmuş ama zihni çalışmaya devam ediyor. O geçmişini hatırladıkça, bizler de onun hikâyesine ve 1960'ların, 1970'lerin Türkiye'sine yolculuk ediyoruz. Ama kolay kolay anlatılamayan bir Türkiye hikâyesine.

Hayat kadını Leyla, trans Nalan, siyahi Cemile, cüce Zeynep ve Hümeysra... Tüm bu karakterleri ve aralarındaki "su bağı"nı yaratırken ilhamınızı nereden aldınız?

Kendilerini hiçbir yere ait hissetmeyen insanlar var. Hiçbir adrese, kimliğe, kabileye ait değiller. Bir anlamda tutunamayanlar. Bu insanların birbirini bulması, desteklemesi lazım. Çeşitli sebeplerden ötürü toplumun kıyısına atılmış, hor görülmüş, ezilmiş insanların birbirleriyle dayanışmasını her zaman önemsedim.

Roman neden 1990 senesinde bitiyor?

1990 bir dönüm noktası, kadın hakları açısından. O dönem "fahişeye tecavüze indirim" gibi korkunç bir konu tartışıldı. Yasa-yapıcı konumundaki maço erkeklerin zihniyeti dehşet verici. Bu zihniyete sahip insanlar var hâlâ Türkiye'de. Yakın zamanda da "Tecavüzcüler kurbanlarıyla evlenirse cezalarında indirim yapsın" fikriyle geldiler. Bu karanlık zihniyete karşı kadınların birlik olması çok önemli. Ama 1990 senesinde kadınlar topyekûn öyle bir direniş göstermişlerdi ki yasa taslağı geri çekilmişti. Ne yazık ki bugün siyasetin hoyratlığı ve hırçınlığı kadınları da bölüyor.

Romanda, bebek tuzlamak, bebeğin meslek tahmini için birtakım objelerle yapılan tören, ölünün arkasından helva kavurmak gibi birçok ritüelden bahsediliyor. Siz de önemser misiniz böyle ritüelleri?

Beni iki kadın yetiştirdi. Annem ve anneannem. Tipik bir aile ortamında büyümedim. Babamı hayatım boyunca birkaç kez gördüm. Anneannemin evreni batıl inançlarla, Ortadoğu efsaneleri ve inanışlarıyla dolu bir dünyaydı. Hiçbir zaman küçümsemedim Anadolu kültürünü. Tam tersine romanlarımda yazılı kültürle sözlü kültürü hep buluşturmaya çalıştım.

Uzun zamandır Londra'dasınız.

İstanbul'u özleyor musunuz?

10 seneden fazladır Londra'dayım. İstanbul'u çok özleyorum. Bazen bir martı sesi bile gözlerimin dolmasına sebep oluyor. Ama İstanbul entelektüeller için çok zor bir yere dönüştü. Aslında herkes için. Demokrasiyi kaybeden toplumlarda nefes almak da zorlaşır. İlerici insanların sınırlar ve hudutları aşarak dayanışması çok önemli.

Romanlarınızı İngilizce yazıyorsunuz, sonra Türkçeye çevriliyor ve çeviriyi tekrar yazıyorsunuz... Ve Türkçeden uzaktasınız...

Ben her zaman anadilimi severek, ilgiyle, özenle incelerim. Zannediyoruz ki "Annemin dili, ben de zaten biliyorum." O kadar basit değil. İnsan anadiline

de emek vermeli, zaman ayırmalı. Ben sözlük okurum mesela. Hem eski hem yeni kelimeleri severim.

Bir romancının başlıca özellikleri neler sizce?

Romancı zor soruları sorabilen, politik, kültürel tabuları sorgulayabilen insandır. Empatiyi yitirdiğimiz bir ortamda, edebiyat ve sanat her şeye rağmen bağ kurar insanlar arasında. Benim okurlarım her kesimden, her yaştan ve ben bu çeşitliliği önemsiyorum. Saygı duyuyorum buna çoğulcu, demokrat biri olarak.

Bir romanda en çok önemseydiğiniz şey ne?

Dil de hikâye de üslup da hepsi önemli, hepsi bir bütün. Maalesef bizim romancılığımızda uzun bir müddet dil ihmal edilmiştir. Dil daha çok şairlerin alanı olarak görülmüştür. "Baba romancılar" geleneği, hep tepeden baktığı için karakterlerine ve okurlarına, illa ki "öğretmek" edasıyla yazmıştır. Bu "baba romancılar" geleneğine yakın hissetmiyorum.

Sizi çok seven bir okur kitleniz var.

Yanı sıra sizi edebi anlamda eleştirenler de var. Eleştirileri çok dert eder misiniz?

Size onlarca makale gösterebilirim hakkımda yazılmış ve içinde şöyle laflar olan: "Hiçbir kitabını okumadım ama berbat bir yazar." Başka bir ülkede böyle garip bir eleştiri yazısı çıksa kimse inanamaz. Bizde bir erkek romancı her şeyden evvel romancı olarak görülür. Bir kadın romancı ise her şeyden evvel bir kadın olarak görülür. Ve başarılar saldırmaya, küçümsemeye. Ama bilmezler ki onlar bağırıp çağırırken, edebiyat okurları kitaplarla bir gönül bağı kurarlar.

Bir de politik yorumlarınıza tepki gösteren bir kesim var...

Bizde şöyle bir algı var: Hükümeti eleştiriyorsunuz, demek ki Türkiye'yi sevmiyorsunuz. Ne münasebet? Tam da Türkiye'yi sevdiğim için eleştiriyorum olan biteni. Kabul edilemez bir şekilde demokrasiyi kaybettik. Gazeteciler, yazarlar, akademisyenler hapislerde. Saygı görececek insanlar hapis cezaları alıyor, sırf bir barış dilekçesine imza attılar diye. Tabii ki eleştiririm ve sesimi yükseltirim bütün bu hukuksuzluklara. Mesela türbanlı kızların üniversiteye girebilme hakkını savunduğum için beni "muhafazakâr" zanneden bir kesim var.

Uluslararası basında Türkiye üzerine yazdığınız makaleler, kimilerinin hoşuna gitmiyor. Bu konuda yazarken bir tereddüt yaşıyor musunuz?

Memleketimde gerçek demokrasi olsun istiyorum. Eşitlik olsun istiyorum. Hiçbir azınlık ötekileştirilmesin, hiçbir kadın öldürülmesin, hiç kimsenin hakkı yenmesin, gazeteciler tutuklanmasın istiyorum. Mevcut otoriterlik ve akıl tutulmasına tabii ki ses çıkarmak lazım. İstanbul'da seçimlerin iptal edilmesi gibi akıl almaz bir durum yaşandı. Bunun kabul edilebilir tarafı yok.

Biseksüellik açıklamanızın ardından birtakım eleştirilerin hedefi oldunuz. Bu sizi kırdı mı ya da kızdırdı mı, ne hissettirdi?

TED'de yaptığım konuşma kapsamlı, analitik bir konuşmaydı. Biseksüellik o konuşmanın küçük bir

parçasıydı. Ama maalesef bir tek cümleyi cımbızlayarak Türkiye'de aleyhime yüzlerce yazı yazıldı. Bariz "nefret söylemi" barındıracak kadar ileri giden yazılar çıktı, televizyonlarda konuşmalar oldu. Ne yazık ki hücumların bir kısmı da kadınlardan geldi. Kırgın ya da kızgın değilim. Bence bütün insanlar eşittir. Hiçbir azınlık hor görülemez, dışlanamaz. Herkesin saygı görmeye, özgürce yaşamaya hakkı vardır. Ve inanıyorum ki hiç kimsenin ötekileştirilmediği bir dünya mümkündür.

Hazineler ve defineler
yıkıntılar arasında olur.
**Ne varsa harap bir
kalpte var.**

(Aşk)

Keşke söyleyebilsek birbirimize dürüstçe:
**"Seni seviyorum ama şu anda değil.
Seni görmek istiyorum ama bugün değil."**

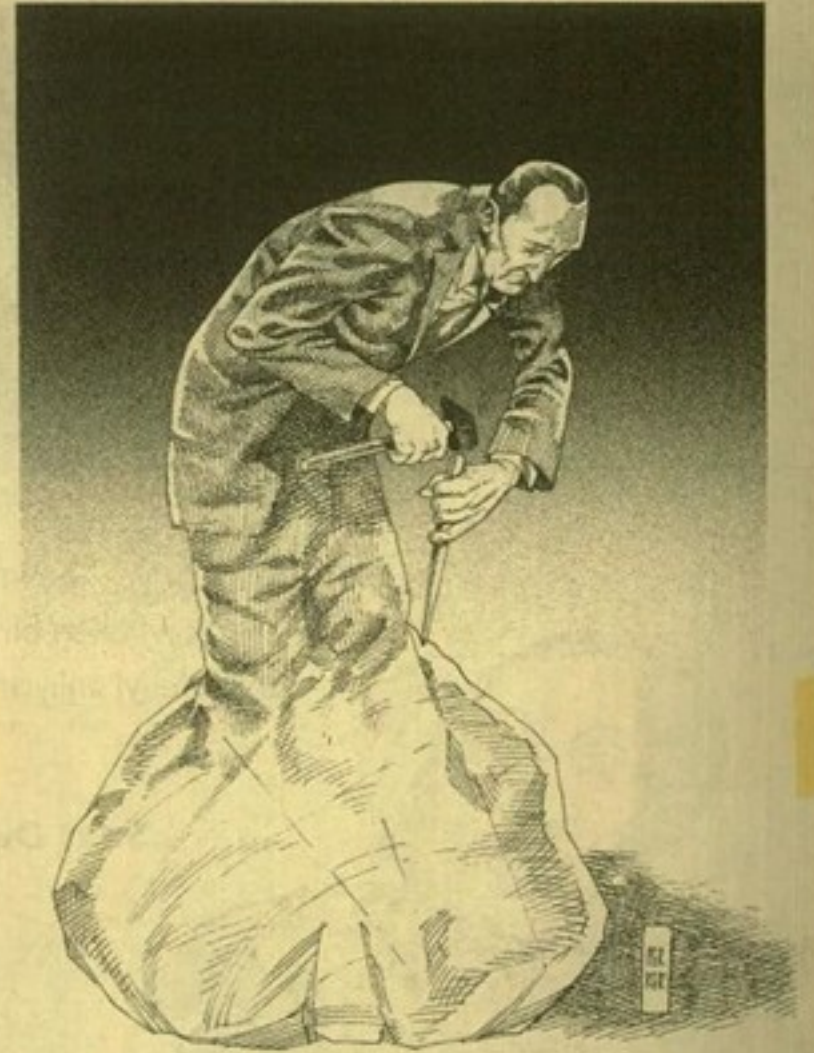
(Şemspare)

İçimin tünellerine girer girmez bir fener alıyorum elime.
Buralar çok karışık. Kaç defa geldim. Gene de kayboluyorum.
(Siyah Süt)

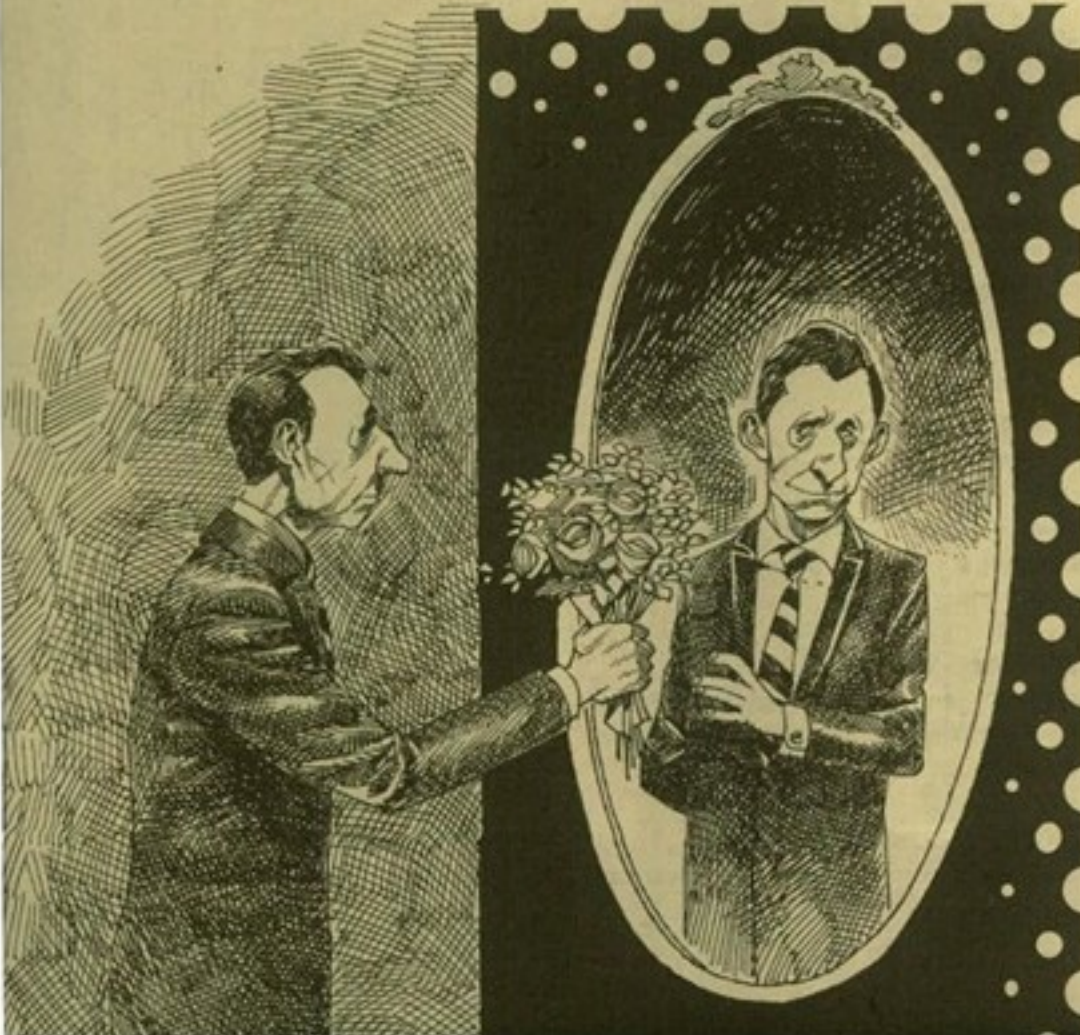
**Her zaman kendi içine bakmak en emin
yol.** Başkalarıyla uğraşmayı bırak. Her gazap,
her kahr ağır bir çanta. Niye taşıyasın? Hiddeti,
intikamı, rekabeti bırak. Torbalardan kurtul.
(İskender)

Seveceksen öylece sev.
Ne kusursuz insan ara
ne de insanda kusur.

(Aşk)

Bazı insanlar dünyayı değiştirmek istiyor,
bazıları eşlerini ya da arkadaşlarını.
Kendini değiştirmek isteyense çok az.
(Havva'nın Üç Kızı)

Hüzün tıpkı siyah, dalgali saçlarının arasına nasılsa yerleşivermiş beyaz bir saç teline benziyor. Hüzün, kopardıkça çoğalıyor, çoğaldıkça arsızlaşıyor.

(Şehrin Aynaları)

Aşk sevgiliyi kazanmayı değil, onda kendini kaybetmeyi gerektirir.

(Araf)

Dünya, yabancılardan boş yere korkup, kendi yakınlarından zarar gören insanlarla dolu.

(Kağıt Helva)

Anladım ki benim içimi cız ettiren, ona vız geliyor. Demek ki dedim, bir ömür onunla geçiremem.

(Bit Palas)

Nasıl oluyor da evlilik bir kadın ve bir erkek gerektirdiği halde, "evde kalmak" tabiri sadece kadınlar için kullanılıyor?

(Siyah Süt)

Vazgeçebilmek lazım. Artık bizi sevmeyen sevgilileri bırakabilmek. **Vazgeçmek, bazen en güzeli.**

(Şemspare)

Rabbim bana ya gafillerin rehabetini ya da alimlerin metanetini ihsan et. **Ama yalvarırım beni hem bilgili hem güçsüz kılma.**

(Baba ve Pîç)

